

Høringsnotat

Forslag om å innføre en ny støtteordning for kvalitetsjournalistikk

Høringsfrist 21. november 2013

Innledning

Store strukturelle endringer har preget mediebransjen de siste årene. Digitalisering og fremveksten av nye medieplattformer som internett og mobil har gjort at både produksjon, distribusjon og konsum av medieinnholdet i dag er radikalt annerledes enn for bare noen år siden. I tillegg har strukturelle endringer medført både økt konkurranse, betydelig kostnadspress og store nedbemanninger i bransjen. Som en konsekvens er det i dag både enklere enn noensinne å få tak i nyhetsstoff, samtidig som gravejournalistikk av høy kvalitet kan være både vanskelig å finne og få betalt for fordi stadig mer innhold er gratis tilgjengelig på nett. Denne situasjonen stiller nye krav til utviklingen av kritisk og uavhengig dybde- og gravejournalistikk av høy kvalitet.

Med bakgrunn i de utviklingstrekkene som i dag kan spores, foreslår Kulturdepartementet i dette høringsnotatet å innføre en ny støtteordning for kvalitetsjournalistikk. Formålet er å øke kvaliteten i utviklingen av nyhets- og aktualitetsinnhold, samt å legge godt til rette for en videreføring av bransjens satsning på kritisk, uavhengig og undersøkende journalistikk av høy kvalitet.

I denne sammenheng brukes ”kvalitet” i kvalitetsjournalistikk om journalistiske dybde- og graveprosjekter. Det journalistiske arbeid som utøves utenom dette kan selvsagt også inneha kvalitet, og være av betydning for det demokratiske ordsiftet eller for pressens samfunnsbærende rolle. Dybde- og gravejournalistikken skiller seg imidlertid ut ved at den ofte kan forutsette tid og eller ressurser.

I høringsnotatet drøfter departementet to ulike modeller for hvordan en slik ny støtteordning for kvalitetsjournalistikk kan innrettes; en prosjektstøtteordning og en stipendordning. Departementet ber særlig om høringsinstansenes innspill på: a) behovet for en ny støtteordning for kvalitetsjournalistikk, b) de to ulike modellene som er presentert, og c) mekanismer for å sikre en uavhengig fordeling av støttemidler. Også andre modeller enn de som er beskrevet kan foreslås.

Bakgrunn

Forslaget om å etablere en ny støtteordning for kvalitetsjournalistikk ble opprinnelig fremmet av Mediestøtteutvalget. I sin utredning (NOU 2010:14 *Lett å komme til orde, vanskelig å bli hørt – en moderne mediestøtte*) foreslo utvalget flere ulike forslag til nye journalistiske stipend- og prosjektstøtteordninger. Blant annet foreslo utvalget å innføre arbeidsstipend for nettpjournalister, en stipendordning for uavhengige skribenter, kritikere og journalister utenfor de etablerte redaksjonene, samt ulike prosjektstøtteordninger. Som bakgrunn for forslagene viste utvalget til de siste årenes store strukturelle endringer i markedet for kvalitetsjournalistikk.

På bakgrunn av Mediestøtteutvalgets anbefaling varslet kulturministeren våren 2013 at departementet ville etablere en ny støtteordning for kvalitetsjournalistikk. Ordningens innretning ble ikke videre beskrevet, men det ble slått fast at;

- a) tildelingen av midler ikke skulle foretas av Kulturdepartementet eller noe annet organ underlagt kulturministerens instruksjonsmyndighet, og
- b) ordningen skulle være plattformnøytral i sin innretning.

Kulturdepartementet vil videre understreke følgende:

1. Den nye støtteordningen har ikke til hensikt å erstatte etablerte støtteordninger og tiltak på feltet, men komplimentere disse ved å legge forholdene til rette for en økt satsning på kvalitetsjournalistikk.
2. Kulturdepartementet har ikke til hensikt å opprette en støtteordning der departementet eller noe annet organ underlagt kulturministerens instruksjonsmyndighet foretar redaksjonelle vurderinger om hva som er kvalitetsjournalistikk. Et grunnleggende premiss for innføringen av ordningen er at det kan etableres en modell som ivaretar medienes redaksjonelle selvstendighet.

Formål

Formålet med den nye støtteordningen er å legge forholdene til rette for en videreføring av bransjens satsning på kritisk, uavhengig og undersøkende journalistikk av høy kvalitet. I dette ligger det en særlig satsning på journalistiske dybde- og graveprosjekter.

Dybde- og gravejournalistikken spiller en helt essensiell rolle i vårt demokrati. Samtidig er det i særlig grad denne formen for journalistikk som kan sies å lide under økt kostnadspress, økt konkurranse og nedbemanning i bransjen. Dybde- og gravejournalistikk er derfor en type innhold som i særlig grad kan sies å trenge støtte i en tid da stadig mer av mediekonsumet flytter over på digitale plattformer.

Plattformnøytralitet

Som skissert innledningsvis legger departementet til grunn at ordningen skal være plattformnøytral i sin innretning. Slik departementet ser det, har det i praksis ingen betydning om et journalistisk dybde- og graveprosjekt presenteres på nett, radio, tv eller papir. For mange mediehus vil det dessuten være en fordel å kunne ta i bruk flere ulike medieplattformer parallelt når større graveprosjekter skal presenteres og tilgjengeliggjøres for et større publikum.

To alternative modeller

Den nye støtteordningen for kvalitetsjournalistikk kan innrettes på flere ulike måter. Departementet har vurdert følgende to modeller:

Modell A: Prosjektstøtte

Den nye støtteordningen for kvalitetsjournalistikk kan innrettes som en *prosjektstøtteordning for journalistiske dybde- og graveprosjekter*. I en slik modell er det altså ikke journalisten selv eller den redaksjon han eller hun måtte tilhøre som er av betydning for tildeling av støtte, men den journalistiske ideen og tematikken det ønskes mer kunnskap om.

En slik prosjektstøtteordning kan både innrettes relativt åpent og mer avgrenset. I en åpen ordning vil "alle" som kan vise til et godt prosjekt og den nødvendige journalistiske kompetanse og gjennomføringsevne i prinsippet søke om støtte. I et slikt tilfelle vil ordningen både være åpen for etablerte journalister og redaksjoner og mer uavhengige skribenter, frilansere og prosjektgrupper.

Prosjektstøtteordningen kan imidlertid også avgrenses til å utelukkende gjelde for frilansere, skribenter og uavhengige journalistiske prosjektgrupper *utenfor* de etablerte medieinstitusjonene. En slik avgrensning kan begrunnes med at det for meningsdannelsen i et demokratisk samfunn er av betydning å legge til rette for alternative stemmer og aktører som kan kritisere og kommentere samfunnsmessige forhold ut i fra et uavhengig ståsted. Departementet vil i denne forbindelse vise til at få av dagens støtteordninger har dette som siktepunkt. En prosjektstøtteordning for uavhengige stemmer vil dermed supplere eksisterende støtteordninger, ved at den appellerer til enkeltskribenter og mindre, uavhengige journalistiske miljøer, ikke minst på digitale plattformer.

Som tidligere nevnt ligger det som et grunnleggende premiss at verken kulturministeren eller noe annet organ underlagt kulturministerens instruksjonsmyndighet skal tildele støtte eller foreta vurderinger av hvem som skal motta støtte. Ordningens legitimitet er således avhengig av at man kan finne et egnet organ til å vurdere og tildele støtte.

Slik departementet ser det kan vurderingen av hvem som skal motta støtte tillegges: a) en eksisterende, men uavhengige institusjon eller organ som har bransjens tillit, eller b) et eget nedsatt utvalg. Dersom prosjektstøtteordningen gjøres åpen for alle, kan et slikt utvalg nedsettes ved at de sentrale bransjeorganisasjonene selv velger medlemmene. Dersom prosjektstøtteordningen forbeholdes alternative stemmer og uavhengige skribenter, frilansere, og prosjektgrupper, bør det etableres et uavhengig utvalg til å gjøre denne vurderingen.

Et eksempel på en prosjektbasert støtteordning finnes for eksempel i Frankrike, der det er etablert en ordning for støtte til journalistikk på nett. Midlene tildeles av det franske kulturdepartementet. I Danmark er det etablert en støtteordning for utvikling og produksjon av audiovisuelle programmer av høy kvalitet, for eksempel tv-dokumentarer. Denne ordningen forvaltes av det danske filminstituttet, som er uavhengig av de politiske myndighetene i Danmark.

Modell B: Stipendordning

Den nye støtteordningen for kvalitetsjournalistikk kan alternativt innrettes som en *stipendordning for journalistiske dybde- og graveprosjekter*. Sentralt i en slik modell står journalisten og skribenten, og han eller hennes forutsetninger for å gjennomføre dybde- og graveprosjekter.

I likhet med modell A, kan også en slik stipendmodell både innrettes som en åpen ordning der "alle" som kan vise til journalistisk kompetanse og gjennomføringsevne kan søke, men også som en mer avgrenset ordning forbeholdt uavhengige journalister, skribenter og frilansere.

Sentralt i modell B står den journalistiske kompetansen til stipendsøkeren. Dette kan eventuelt tale for å ha en søknadsprosess der journalister, frilansere og skribenter søker om skrivebursstipend, og der støtte tildeles etter en vurdering av søkerens journalistiske ferdigheter, relevant erfaring og gjennomføringsevne.

Også i modell B vil det ligge som en grunnleggende premiss at verken kulturministeren eller noe annet organ underlagt kulturministerens instruksjonsmyndighet skal tildele støtte eller foreta vurderinger av hvem som skal motta støtte. Kulturdepartementet ser derfor for seg at vurderingen av hvem som skal motta støtte også her kan tillegges: a) en eksisterende, men uavhengig institusjon eller organ som har bransjens tillit, eller b) et eget nedsatt utvalg. Dersom stipendordningen gjøres åpen for alle, kan et slikt utvalg nedsettes ved at de sentrale bransjeorganisasjonene selv velger medlemmer. Dersom stipendordningen forbeholdes alternative stemmer og uavhengige skribenter og frilansere, bør det etableres et uavhengig utvalg til å gjøre denne vurderingen.

Det er ikke uvanlig med stipender til enkeltjournalister. For eksempel har Fritt Ord-stiftelsen nylig etablert et fond for gravejournalistikk. Også SKUP har etablert stipendordninger med lignende formål. Et internasjonalt eksempel er European Journalism Centre som tilbyr journaliststipender til europeiske journalister og mediehus.

Departementets vurdering

Departementet har vurdert de to modellene beskrevet i dette høringsnotatet.

Prosjektstøtteordningen har som fordel at den er knyttet til en god ide heller enn en person, og at prosjektstøtten dermed kan komme et større miljø heller enn en enkeltperson til gode. Departementet vil imidlertid vise til kontakt med sentrale bransjeorganisasjoner, som har uttrykt bekymring for at en slik prosjektstøtteordning vil gå for langt inn i de vurderinger som er forbeholdt redaktøren og hans eller hennes redaksjonelle uavhengighet. Departementet vil derfor anbefale modell B. En slik ordning vil eventuelt supplere andre, eksisterende ordninger i regi av for eksempel Skup og Fritt Ord. Departementet ber imidlertid om høringsinstansenes synspunkter på begge disse modellene, samt hvordan en ny støtteordning bør utformes med henhold til konkrete søkekriterier, hvilken instans som bør fordele midlene og andre vurderinger høringsinstansen mener er sentrale.